

Zabezpečovat, nebo „jen“ zodpovídat?

(Ohlas na článek PhDr. Karla Jíchy „Ke koncipování sociální politiky“, *Vojenské rozhledy* 5/1996)

Myslím, že se všichni shodneme na tom, že armádu mohou vybudovat a vychovat pouze zdatní, vzdělaní a obětaví velitelé, kteří jsou vzorem pro podřízené ze všech hledisek. Tito velitelé budou těmi nejlepšími „ombudsmany“ svých vojáků a nejlepšími reprezentanty svého státu nejen před mužskou částí populace (a jejím prostřednictvím před veškerým obyvatelstvem), ale i před zahraničím a (doufejme) spojenci. Jak ale takové velitele získat? Předpoklady pro jejich výběr nemůže vytvořit jen armáda samotná.

Mezi tyto předpoklady totiž patří především **prestiž armády a finanční ohodnocení.**

Finanční hledisko je velice důležité, avšak chodíme kolem něho stále jako kočka kolem horké kaše. Nebojme se to v podmínkách tržní ekonomiky vyslovit nahlas. Platí: Der Wehrstand muß leben, der Nährstand muß geben. * Finanční hledisko – ovšemže nejen ono – ovlivňuje přímo i nepřímo také prestiž armády a státu.

Nepodceňuji dr. Jíchou zdůrazňovaný „sociologický aspekt“ týkající se ozbrojených sil. Při vrcholných orgánech armády je nezbytná skupina sociologů nezátížených minulostí, kteří budou ze sociologického hlediska posuzovat všechna připravovaná zásadní opatření. Tak by bylo možno zajistit, že příslušná opatření budou v souladu s brannou politikou demokratického státu. Sociologická hlediska je nutno zakotvit do řádů a předpisů i do programů výchovy a výcviku, a to tak, aby byla zajišťována jejich realizace v praxi – bez planého teoretizování.

Žádný sociologický génius ale nepředělá špatného velitele, tj. velitele, který neměl být za důstojníka vybrán, na velitele dobrého. A budou-li velitelé špatní, budou sebelepší sociologové k ničemu. Dobří velitelé jsou pro svou jednotku sami sociology.

Ministr obrany Výborný v současné době usiluje o **odstranění „překrývání“**. Autor článku, se kterým polemizuji, PhDr. Jícha, tady navrhuje zřízení *třístupňové* struktury zasahující do všech oblastí činnosti armády, překrývající se s těmito oblastmi, avšak za nic neodpovídající. Nelze si přát pohodlnější sinekuru než něco „zabezpečovat“. Lze si představit postoj důstojníků, kteří za něco odpovídají, k těm, kteří „zabezpečují“. Tzv. *vojenští technokraté*, kteří převedli armádu přes přechodné období, s tím mají svoje zkušenosti.

Autor ani nevysvětluje, jak zamýšlí zajistit kvalitu svých sociologů. Neuvádí ani přibližný odhad jejich podle svého názoru potřebného počtu. Odhadnu tento počet za něj, a to na základě požadavku třístupňového systému, minimálně na dvě stovky.

Spolupráce takové skupiny je nutná k vytvoření poměrů a vztahů, za nichž bude možno zařadit „správné muže na správná místa“, kteří budou zárukou, že všechno bude fungovat tak, jak fungovat má. Tato skupina by přispívala nejen „ke koncipování sociální politiky“ (viz nadpis článku autora), ale vyloučila by také jakoukoli potřebu navrhovaného třístupňového sociologického aparátu. **Koncipování a realizace sociální politiky na jedné straně a vytvoření byrokratického aparátu pochybné účinnosti na straně druhé jsou dvě různé věci.**

Tím, že by u každé brigády působilo několik sociologů, kteří nebudou vědět, co mají dělat, po nichž nebude nikdo nic chtít, jimž se každý raději vyhne, to armádě neprospěje.

Nizkou prestiž armády žádný tříštupňový sociologický aparát nepozvedne, žádný neutěšený stav nenapraví orgány nenesoucí odpovědnost. Proto je nutno takový aparát považovat za zbytečný, ne-li dokonce z určitých hledisek za škodlivý.

Starost PhDr. Jichy o *životní prostředí* je také zbytečná. Vojenské předpisy na jeho ochranu přece pamatují. Proč by měl být tříštupňový orgán pro dohled na *stravování*? I *tělovýchova* má svoje odborně vyškolené důstojníky podřízené velitelům odpovědným za zdatnost vojáků a nepotřebuje dohled filozofa, nýbrž náročného velitele. Atd.

Šikana: zdárně se rozvinula v době, kdy na stovku vojáků připadal jeden „doktor filozofie“, neschopný jejímu vzniku a šíření zabránit. Armáda je obrazem společnosti. Dokud šestiletý kluk v mateřské školce nebude vědět, že tříletý kluk má na nejlepší hračku stejný nárok jako on sám, nebude šikana zcela vymýcena, i když se bude *úsek sociální politiky* tvářit sebeučeněji.

Jím navržené orgány se mají starat také o *bydlení*. To je chvályhodné, avšak kolik bytů bude požadovat pro svoje sociology? Jaký plat bude pro ně požadovat? Kolik důstojníků, kteří jen „nezabezpečují“, nýbrž provádějí a odpovídají, bude přitom postaveno na druhou kolej? Všechno záleží na tom, kdo bude důrazněji obhajovat svou nezbytnost. Těm, kteří nesou odpovědnost, na to asi nebude zbývat čas a pokud jde o „vyřídilku“, budou v nevyhodě. Každý velitel zná bytovou situaci svých podřízených. Je-li neutěšená, sociolog ji nevyřeší.

Stojíme před naléhavou potřebou ...konstituování odborných struktur pro uplatňování sociální politiky v armádě. Toto tvrzení dokazuje, že PhDr. Jicha je zřejmě stoupencem teorie „řízení podle výjimky“: tj. když něco není v pořádku, zřídíme úřad. Vyžaduje-li sociální situace armády nápravu, je nutno odstranit *nadvládu vojensko-technokratických, odbornických přístupů a způsobů myšlení, ...je reálně uvažováno o vytvoření integrovaného úseku sociální politiky v resortu obrany.*

To je názor dr. Jichy: přečtete si těchto několik řádků znovu. Řízení podle výjimky je přece neúčinné. Když něco není v pořádku, musejí to do pořádku uvést lidé za to odpovědní a potom pořádek udržet, nebo musejí být vyměněni. Úřad, který není za nic odpovědný, **pořádek nenastolí za žádných okolností.**

Armáda v soutěži na trhu práce prohrává, avšak měla by být schopna na trhu práce soutěžit. Argumenty jsou jednoduché. Armáda svou kvalitou, určenou důstojníky, reprezentuje – dobře nebo špatně – stát. Schopný mladý muž, vědom si své ceny, má na vybranou. Stát má na vybranou také: buď dobré (a dobře placené) důstojníky, nebo špatně placené, a proto nekvalitní důstojníky. Otcové a matky si nesporně přejí, aby jejich synům veleli, aby je připravovali k obraně a aby je vedli do boje a k vítězství schopní velitelé. Také páni poslanci a ministři mají syny. Zájem o vojenskou službu má nesporně mnoho mladých mužů a finanční hledisko, zmiňované již v úvodu, by je nemělo odrazovat.

Kvalita armády za deset, dvacet, třicet let bude záviset na tom, jaké důstojníky stát získá dnes. Stát by si měl se zřetelem ke své budoucnosti **vybírat podle zásady: mnoho povolanych, málo vyvolených.** Investice do daleké budoucnosti armády a státu si zasluhují nemalou pozornost.

Prý byla vinou *vojenských technokratů* zrušena občanská výchova. PhDr. Jicha jistě zapomněl, že právě pod velením těchto „vojenských technokratů“ si naši vojáci získali

dobré jméno i uznání nejen v Perském zálivu či v Bosně a Hercegovině, nýbrž také při mnoha cvičeních v rámci Partnerství pro mír (stejně jako např. letecké perutě ve Velké Británii), a to bez přispění vojenských doktorů filozofie.

Můžeme souhlasit, že vyučování *humanitním vědám* v důstojnických školách musí být svěřeno odborníkům, avšak musí být zaměřeno k vojenským potřebám, k vojenské praxi: jinak bude neúčinné. Tento požadavek sepětí s praxí pravděpodobně způsobí mnoha sociologům a psychologům nepřijemné potíže.

„Zabezpečovat“ znamená ve „filozofickém“, nikoli taktickém smyslu „všemu rozumět“, do všeho mluvit bez znalosti věci a přitom za nic, vůbec za nic neodpovídat. A qui bon? Pro každou oblast, kterou chce dr. Jícha zabezpečovat, přece existuje odpovědný orgán. Postačí, když bude tento orgán řádně plnit svoje povinnosti v oblastech, např. školství, tělovýchovy, bydlení atd., a pak nebude „zabezpečování“ nutné. Ostatně, když se něco přes „zabezpečování“ nepodaří, vždy se to správně přičte na vrub výkonnému orgánu a zabezpečovací orgán se bude potouchle usmívat. „Zabezpečovat“ znamená projev nedůvěry ve výkonné orgány, jejich degradaci, důkaz, že na ně není spolehnutí. Domyšleno do důsledku, je-li podle názoru autora nutno zabezpečovat vše, bude nutno zabezpečovat také činnost sociologických pracovníků. Komu to bude svěřeno? Nebo snad budou tito pracovníci bohorovni? To tady už jednou bylo.

Je nutno se tázat, jaký užitek přinese každá koruna z rozpočtu. Je nezbytné se ptát, zda armáda potřebuje více těch, kteří „dělají“, nebo více těch, kteří „zabezpečují“. Je nutno uvažovat, jak co nejúčinněji využít každého jednotlivce z omezeného stavu armády v její prospěch. Existují důvody domnívat se, že i mezi sociology na jedné straně a „těmi ostatními“ na straně druhé bude existovat sociální napětí. Dr. Jícha tedy ve snaze odstranit jedny nežádoucí sociální jevy jen přivodí další, aniž by byl schopen ty první napravit.

(Výroky a citáty, vyňaté z článku dr. Jíchy a zařazené do výše uvedeného textu, jsou pro jeho zjednodušení psány kurzívou.)

Pozn.:

* *Der Wehrstand muß leben, der Nährstand muß geben.* Volně přeloženo: Branný stav musí žít, selský stav musí dávat.

** *A qui bon?* Volně: Pro koho je to dobré?